

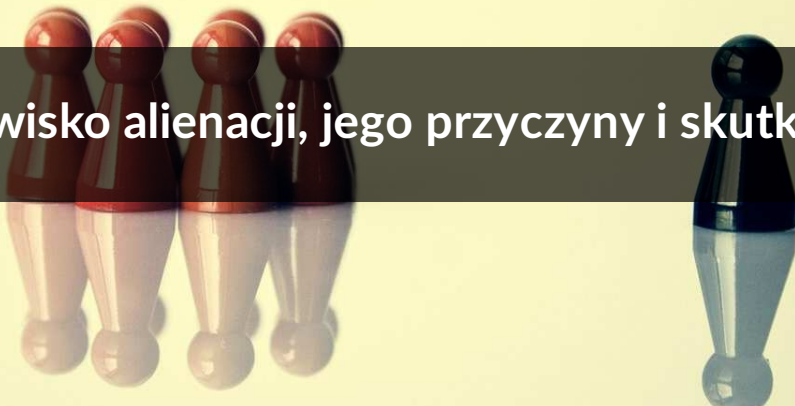
Zjawisko alienacji, jego przyczyny i skutki

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Audiobook](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Malwina Rolka, *O zjawisku alienacji w perspektywie rozwoju teorii krytycznej.*, „Analiza i Egzystencja” 2017, nr 38, s. 106.
- Źródło: Anna Maciąg, *Obca praca, obce „ja”, obcy bóg – wybrane aspekty teorii alienacji w okresie od XVIII wieku do współczesności*, „Społeczeństwo i Edukacja” 2017, nr 24 (1), s. 100.
- Źródło: Piotr Domeracki, *Z dziejów filozoficznych zamyśleń nad samotnością*, „Kultura i Edukacja” 2004, nr 3, s. 44–45.

- Źródło: Piotr Domeracki, *Z dziejów filozoficznych zamyśleń nad samotnością*, „Kultura i Edukacja” 2004, nr 3, s. 43.

Zjawisko alienacji, jego przyczyny i skutki

Źródło: markusspiske, domena publiczna.

Współczesne społeczeństwo żyje w świecie rządzonym przez cyfryzację i konsumpcjonizm. Przełom technologiczny i ekonomiczny w XX i XXI wieku w tak wielkim stopniu przeobraził świat polityczny i społeczny, że jeszcze w połowie ubiegłego stulecia przestrzeń, w której obecnie żyjemy, i kierunek, w którym zmierzamy, byłyby nie do wyobrażenia. Procesy, którym ulegają współczesna rzeczywistość i człowiek, można postrzegać zarówno jako postęp, jak i degradację. Są to dwie strony medalu. W tej właśnie przestrzeni pojawia się zjawisko alienacji, czyli wyobcowania.

Twoje cele

- Scharakteryzujesz, na czym polega zjawisko alienacji według Jeana-Jacques'a Rousseau, Georga Hegla, Ludwiga Feuerbacha, Karola Marksa i Melville'a Seemana.
- Przeanalizujesz przyczyny i skutki zjawiska alienacji.
- Przeprowadzisz analizę SWOT na temat zjawiska alienacji.

Przeczytaj

O [alienacji](#) można mówić dużo, ponieważ jest to zjawisko od lat badane przez naukowców, którzy przyjmowali i nadal przyjmują różne perspektywy w jej kontekście. Alienacją w XVIII i XIX wieku zajmowali się między innymi Jean-Jacques Rousseau, Georg Wilhelm Friedrich Hegel, Ludwig Andreas Feuerbach i Karol Marks. Skupiali się oni głównie na filozoficznym i teologicznym wymiarze tego zjawiska. Natomiast za jednego ze współczesnych badaczy alienacji można uznać Melville'a Seemana, który zajmował się nią z perspektywy społecznej.

Samo słowo „alienacja” pochodzi od łacińskiego słowa *alienus*, *alienatio* i oznacza wyobcowanie, oddalenie się czegoś lub kogoś niegdyś bliskiego, znajomego. W słowniku języka polskiego znajdziemy trzy różne definicje alienacji. Pierwsze dwie mają wymiar głównie filozoficzny. W jednej z nich można przeczytać, że zjawisko to oznacza przeniesienie praw własności na innego człowieka. Druga definicja związana jest z procesem, w którym wszelkie wytwory działalności człowieka stają się od niego niezależne (ulegają reifikacji) i zdobywają nad nim władzę. Ostatnia definicja ma wymiar społeczny i właśnie takie postrzeganie tego zjawiska najczęściej przychodzi do głowy, gdy myśli się o alienacji: alienacja to proces, w którym jednostka wycofuje się ze środowiska, w którym żyje; to odizolowanie się, wyobcowanie, utrata więzi z najbliższym otoczeniem, środowiskiem czy też rzeczywistością.

Poniżej przedstawiono podstawowe założenia różnych teorii alienacji, które można powiązać z trzema definicjami tego zjawiska krótko przedstawionymi powyżej.

Celowo nie uwzględniono społecznej teorii alienacji Melville'a Seemana, ponieważ zostanie ona omówiona w dalszej części materiału, jako najbardziej adekwatna w kontekście świata XXI wieku. Natomiast krótkie przedstawienie perspektyw innych badaczy będzie stanowić dobry punkt wyjścia do omówienia alienacji według Seemana.

Z łac. *alienus*, *alienatio* – wyobcowanie, oddalenie związane z wszelkimi elementami i aspektami świata wewnętrznego i zewnętrznego.

Ludwig Andreas Feuerbach

Wyobcowanie człowieka poprzez odrzucenie ciała i ograniczeń cielesnych w celu połączenia się z Bogiem kontra wyobcowanie, oddalenie człowieka grzesznego od Boga.

Jean-Jacques Rousseau

Natura jako jedyne źródło dobra i moralności; cywilizacja ludzka jest niezgodna z naturą, a więc zła. Alienacja człowieka jest skutkiem jego fascynacji cywilizacją i przeciwstawiania się naturze; oddalenie się od natury skutkuje upadkiem gatunku ludzkiego.

Georg Wilhelm Friedrich Hegel

Alienacja jako wyobcowanie się ducha/świadomości (pojęcie „eksterioryzacji”); alienacja jako wyobcowanie się człowieka od jego istoty; alienacja jako utrata w sensie prawnym.

Karol Marks (łączy w sobie wpływy pozostałych trzech filozofów)

Alienacja produktu pracy: człowiek traci prawo własności, które zostaje przeniesione na inną osobę; alienacja procesu pracy: człowiek traci kontrolę nad pracą/życiem, które staje się zautomatyzowane; alienacja człowieka: człowiek i jego relacje ze światem ulegają uprzedmiotowieniu i tracą na wartości.

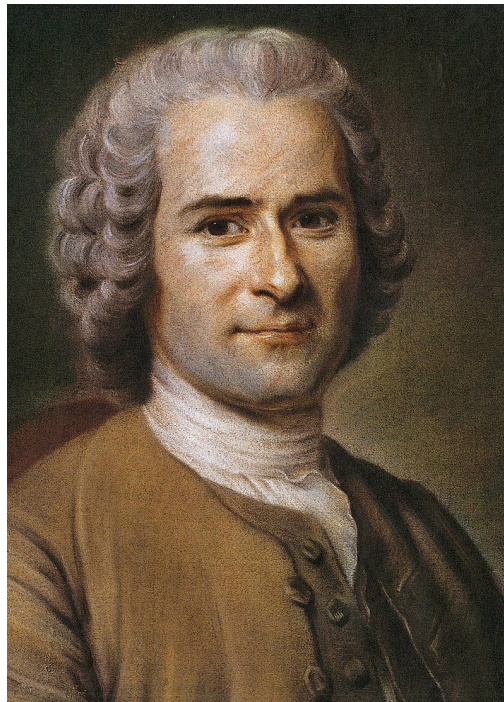
Alienacja w ujęciu Ludwiga Feuerbacha ma charakter teologiczny i jest związana ze zubożeniem człowieka w imię Boga. Człowiek świadomy własnej niedoskonałości oczekuje doskonałości od Boga, na którego przenosi swoje przymioty gatunkowe. Następuje alienacja esencji człowieka oczekującego na połączenie się z Bogiem, które w jego mniemaniu możliwe jest jedynie poprzez odrzucenie ciała i jego ograniczeń. Jednak takie postrzeganie alienacji ma też drugą stronę, w której niedoskonały i grzeszny

Ludwig Feuerbach.

Źródło: August Weger, domena publiczna.

człowiek oddala się od Boga i jego doskonałości. Poczucie niedoskonałości ludzkiej skutkuje ludzką potrzebą kontaktu z doskonałym Bogiem, ale jednocześnie jego własna niedoskonałość to uniemożliwia.

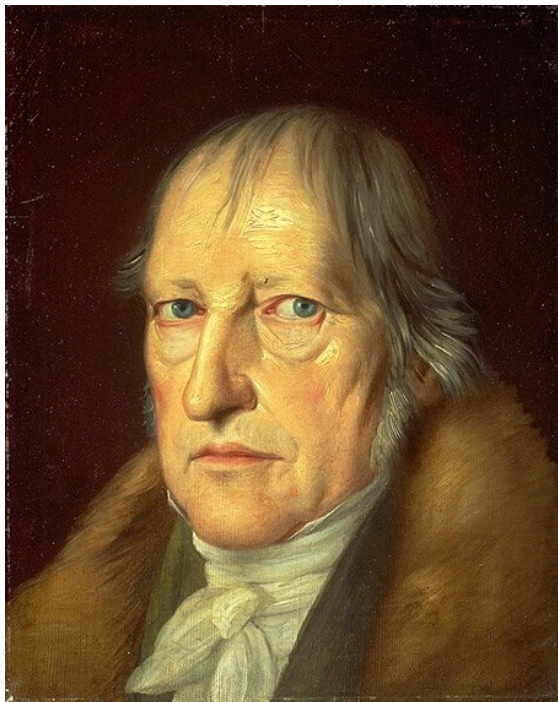
Jean-Jacques Rousseau.

Źródło: Maurice Quentin de La Tour, domena publiczna.

Aliena
cja dla
Jeana-
Jacqu
es'a
Rouss
eau
była
odpo
wiedzi
ą na
fascyn
ację
kultur
ą
postę
pu

i cywilizacji, której uległ gatunek ludzki. W jego mniemaniu kultura postępu i cywilizacji oddala człowieka od natury, a natura jest jedynym źródłem dobra i moralności. Stopniowe oddalanie się człowieka od natury naukowiec utożsamiał właśnie z alienacją prowadzącą do upadku gatunku ludzkiego.

Alienacja w ujęciu Georga Hegla wydaje się najbardziej zawiła i „filozoficzna”. Hegel w uproszczeniu postrzegał ją jako „eksterioryzację” (wyodrębnienie się) świadomości człowieka. Na skutek tego procesu świadomość staje się bytem niezależnym, wyalienowanym. Jej zadaniem jest próba

Georg Wilhelm Friedrich Hegel.

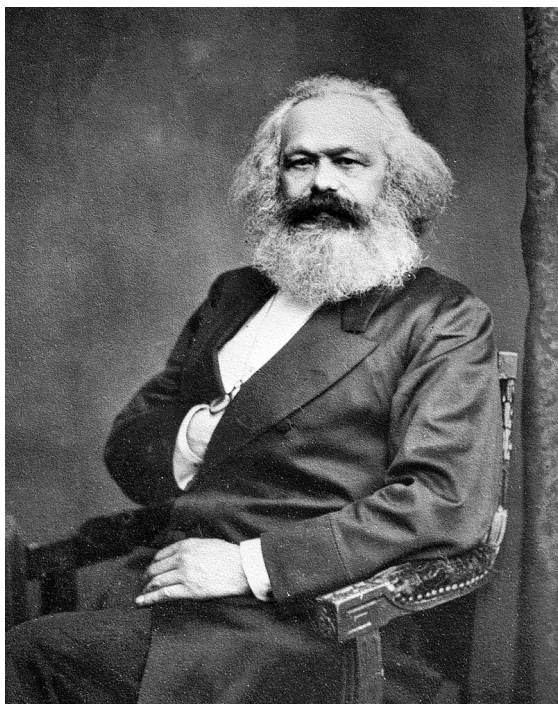
Źródło: Jakob Schlesinger, domena publiczna.

pogodzenia zagubionego człowieka z uprzedmiotowioną rzeczywistością zewnętrzną. W tym celu świadomość ludzka musi ulec aktualizacji, a jest to możliwe jedynie poprzez alienację i rozdzielenie się człowieka i jego świadomości. Na wyodrębnioną świadomość ludzką ma wpływ rzeczywistość zewnętrzną, ale jednocześnie niezależna świadomość ludzka ma wpływ na rzeczywistość zewnętrzną. Kontakt między wyalienowaną świadomością człowieka a rzeczywistością zewnętrzną umożliwia lepsze poznanie siebie samego i świata, własny rozwój i zmianę rzeczywistości. Ten kontakt jest samoekspresyjny, twórczy oraz autointerpretacyjny. Niezależna świadomość

ludzka w relacji z rzeczywistością zewnętrzną reprezentuje siebie samą, modyfikuje i aktualizuje świat zewnętrzny. Jeśli niezależna świadomość ludzka spełni swoje zadanie, to wraca do człowieka i ponownie staje się z nim jednością.

Wszystkie trzy rozumienia alienacji, krótko przedstawione powyżej, miały wpływ na filozoficzno-ekonomiczną teorię Karola Marksa, z którą z kolei związana jest społeczna teoria alienacji Melville'a Seemana, a społeczny wymiar alienacji można uznać dziś za najbardziej widoczny.

Teoria alienacji w ujęciu Marksa wyklarowała się w okresie [kapitalizmu](#), w którym naukowiec widział destrukcję człowieka. W związku z tym zjawisko alienacji rozważał w kontekście stosunków społeczno-kapitalistycznych, które skutkowały wyobcowaniem robotników i utratą kontroli nad tym, co najważniejsze w życiu. Marks wyróżnił trzy płaszczyzny alienacji: produktu pracy, pracy i człowieka.

Karol Marks

Źródło: John Jabez Edwin Mayal, domena publiczna.

Alienacja produktu pracy i pracy związane są z pierwszymi dwoma definicjami zjawiska, czyli z przeniesieniem praw własności na innego człowieka oraz utratą kontroli nad wytworem własnej pracy, który z kolei zyskuje władzę nad swoim twórcą. Czynności wykonywane przez człowieka ulegają zautomatyzowaniu i reifikacji (uprzedmiotowieniu) i traci on kontakt z wytworami własnej pracy. Zarówno jego praca, produkt jego pracy, jak i on sam stają się jednym z wielu towarów dostępnych na rynku kapitalistycznym. Rola jednostki zostaje ograniczona do narzędzia dla kapitału, który wzrasta wraz z pracą i produkcją, ale wartość człowieka jako

jednostki maleje, a to z kolei wpływa na destrukcję człowieka i jego życia. Proces ten oczywiście nie ogranicza się do produktów materialnych. Dotyczy on również instytucji, dóbr intelektualnych, wartości, idei itp., które człowiek tworzy, modyfikuje, ulepsza, aby żyło mu się lepiej, ale dochodzi do momentu, w którym traci kontrolę nad nimi i nad tym, co najważniejsze w życiu. Codziennosc zostaje ograniczona do walki o przetrwanie w świecie zdominowanym przez [konsumpcjonizm](#) i technologię. Tutaj zaś pojawia się ostatnia z trzech płaszczyzn alienacji Marksa, a mianowicie alienacja człowieka. Wyobcowanie człowieka spowodowane alienacją pracy i produktu pracy wpływa negatywnie na to, w jaki sposób jednostka postrzega rzeczywistość, życie i siebie samą.

Słownik

alienacja

- przeniesienie prawa własności na innego człowieka;
- proces, w którym wytwory działalności człowieka stają się od niego niezależne i przejmują nad nim władzę;
- proces, w którym jednostka wycofuje się ze środowiska, w którym żyje; odizolowanie się, wyobcowanie, utrata więzi z najbliższym otoczeniem,

środowiskiem czy też rzeczywistością

anomia

brak lub zanik powszechnie przyjętych norm społecznych i zasad postępowania lub też ich sprzeczność i nieadekwatność w danej sytuacji

cyfryzacja

rozpowszechnianie techniki cyfrowej na szeroką skalę

eksterioryzacja

w psychologii oznacza proces wyjścia na zewnątrz i stawania się kimś niezależnym, czemu towarzyszy wrażenie doświadczania i postrzegania świata spoza własnego ciała fizycznego

kapitalizm

system gospodarczy charakteryzujący się dominacją własności prywatnej i wolnym rynkiem

konsumpcjonizm

nadmierne skupianie uwagi na konsumowaniu i posiadaniu dóbr materialnych

Audiobook

Polecenie 1

Wysłuchaj audiobooka, a następnie wykonaj polecenia.

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/PwdVWjo1F>

Redaktor [R]: Witamy państwa po krótkiej przerwie. Przypominam, że dzisiejszym gościem naszego programu „Społeczeństwo współcześnie” jest pan profesor Nowak, socjolog i psycholog społeczny, a tematem dzisiejszego odcinka jest alienacja. Panie profesorze, to co z tą alienacją społeczną Melville’a Seemana?

Profesor [P]: Melville Seeman podjął próbę połączenia różnych teorii alienacji, która doprowadziła do wyróżnienia pięciu wymiarów tego zjawiska: poczucia bezsilności, bezsensu, anomii, izolacji i wyobcowania.

R: Zapewne można to przełożyć też na przyczyny alienacji?

P: Zdecydowanie tak. Poczucie bezsilności związane jest z przekonaniem, że nie ma się większego wpływu na to, co się dzieje, a poczucie bezsensu sprowadza się do niemożności przewidywania tego, co przyniesie przyszłość i w co wierzyć. Często oddajemy się jakiejś czynności, bo tak trzeba, bo tego się od nas oczekuje, ale nie mamy z tego większych korzyści.

R: A co z poczuciem anomii? Muszę przyznać, że nic mi to nie mówi.

P: Anomia pokrótce oznacza brak, osłabienie lub zanik ogólnie przyjętych norm społecznych. Poczucie anomii w kontekście alienacji związane jest z przekonaniem, że aby osiągnąć określony cel, trzeba podjąć działania, które we współczesnym świecie straciły na wartości lub które nie są aprobowane.

R: Podsumowując to, co pan profesor przed chwilą powiedział, alienacja to wycofanie się, odcięcie się od jakichś aspektów życia. Robimy to, ponieważ czujemy się bezsilni. Nie widzimy sensu w tym, co robimy i dokąd zmierza świat. Nie zgadzamy się z tym, co widzimy i słyszymy. Przestajemy czy też gubimy się w

tym, co tak naprawdę jest dla nas jako człowieka ważne. Zarówno osobiście, jak i jako jednostka w społeczeństwie.

P: Właśnie tak. Często też rzeczywistość i siebie samych przestajemy rozumieć. Nie chcemy nawiązywać kontaktów ze światem, gdyż mamy inne priorytety i uznajemy inne wartości lub żyjemy w przekonaniu, często mylnym, że z jakiegoś powodu nie jesteśmy w stanie nawiązać tego kontaktu. Uważamy, że nasze priorytety i to, co uznajemy za słuszne, uniemożliwiają nam aktywne życie w społeczeństwie i realizację naszych celów.

R: To ostatnie wymiary alienacji wskazane przez Seemana?

P: Tak, poczucie izolacji i wyobcowania.

R: Wiemy już, czym ogólnie jest alienacja i jakie są przyczyny tego zjawiska. A co z jego skutkami?

P: Skutki alienacji mogą być takie same jak jej przyczyny. Bezsilność, która zmusza do alienacji, niekoniecznie zniknie, jeśli postanowimy odciąć się od jakiegoś aspektu rzeczywistości. Podobnie jest z pozostałymi przyczynami.

R: Czyli świat alienacji to w jakimś stopniu błędne koło.

P: Zdecydowanie tak. Ale są też oczywiście inne skutki wyobcowania i wycofania. Są to na przykład zaburzenia emocjonalne i psychiczne, takie jak depresja, różne fobie, wpadanie w nałogi, zaburzenia odżywiania. Alienacja może powodować zachwianie równowagi w wielu aspektach życia, burzy balans w relacjach między światem wewnętrznym i zewnętrznym.

R: Ale czy te wymienione przed chwilą skutki nie mogą być również przyczynami alienacji?

P: Oczywiście że mogą. Właśnie dlatego zagadnienie alienacji nie jest proste. Skupiłem się jedynie na jej najbardziej ogólnych aspektach, które moim zdaniem, niestety, dotyczą każdego z nas w większym lub mniejszym stopniu. Żyjemy w świecie zdominowanym przez technologię i konsumpcjonizm. Ciągłe zatracanie się granice między tym, co możliwe i niemożliwe, między tym, co naprawdę ważne, a co ważne jedynie z pozoru. Wobec współczesnej rzeczywistości alienacja dla wielu z nas jest mechanizmem obronnym, ale też niebezpieczną pułapką.

Ćwiczenie 1

Wypisz pięć wymiarów alienacji społecznej wyróżnionych przez Melville'a Seemana.

Ćwiczenie 2

Opisz w 3–4 zdaniach każdy wymiar alienacji społecznej wyróżniony przez Melville'a Seemana i podaj po dwa przykłady z życia codziennego do każdego z nich.

Ćwiczenie 3

Zastanów się, czy zjawisko alienacji zawsze jest negatywne, i przeprowadź analizę SWOT na jego temat.

pozytywne skutki alienacji

negatywne skutki alienacji

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Wskaż, która z podanych definicji nie jest definicją alienacji.

- ☐ Alienacja to brak wyznaczonych reguł i norm postępowania.
- ☐ Wszystkie definicje opisują alienację.
- ☐ Alienacja to utrata władzy nad wytworem działalności jednostki, który staje się od niej niezależny i przejmuje nad nią władzę.
- ☐ Alienacja to przeniesienie praw własności na innego człowieka.

Ćwiczenie 2

Połącz postać z odpowiednią teorią alienacji.

Karol Marks

Żadna z teorii nie pasuje do tej postaci.

Georg Hegel

Teoria alienacji związana z niedoskonałością człowieka, który zubożył się na rzecz doskonałego Boga, z którym pragnie się zjednoczyć.

Ludwig Feuerbach

Teoria alienacji, w której wyróżnia się 5 wymiarów: poczucie bezsilności, poczucie bezsensu, poczucie anomii, poczucie izolacji i poczucie wyobcowania.

Jean-Jacques Rousseau

Teoria alienacji wyróżniająca 3 płaszczyzny alienacji: produktu pracy, pracy i człowieka.

Hannah Arendt

Teoria alienacji, która głosi, że odcięcie się od natury, jedyne źródła dobra i moralności, na rzecz fascynacji kulturą postępu i cywilizacji prowadzi do upadku gatunku ludzkiego.

Melville Seeman

Teoria alienacji związana z „eksterioryzacją” świadomości ludzkiej w celu lepszego poznania świata, samego człowieka i wpłynięcia na rzeczywistość zewnętrzną.

Ćwiczenie 3

Wskaż, co wspólnego ma ze sobą alienacja pracy i poczucie bezsilności. Zaznacz prawidłowe odpowiedzi.

- ☐ Oba poczucia przyczyniają się do niskiej samooceny.
- ☐ Oba poczucia związane są z przekonaniem, że do osiągnięcia celu jednostka musi przeciwstawić się ogólnie przyjętym normom postępowania.
- ☐ Oba poczucia związane są z przekonaniem, że działania jednostki są zautomatyzowane i nie mają większego znaczenia.

Ćwiczenie 4

Ustaw podane przekonania w następującej kolejności: poczucie bezsilności, poczucie izolacji, poczucie bezsensu, poczucie anomii.

- Przyjaźń z kimś, kto ma inne poglądy, nie jest możliwa.
- Kontrowersyjne tematy to plaga współczesnego świata.
- Jeden głos na wyborach nie robi różnicy.
- Nie wiadomo, komu wierzyć, a komu nie.

Ćwiczenie 5

Uzupełnij tekst tak, aby utworzyć poprawną, encyklopedyczną definicję anomii.

Termin i psychologiczny używany w charakterystykach sytuacji, w których

lub grupie brakuje reguł i norm , istniejące normy są
ze sobą lub nie dają się w warunkach stosować.

filozoficzny

jasnych

danych

socjologiczny

postępowania

zgodne

państwom

sprzeczne

normatywnych

społeczeństwu

religijny

obywatelom

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenie.

” Anna Maciąg

Obca praca, obce „ja”, obcy bóg – wybrane aspekty teorii alienacji w okresie od XVIII wieku do współczesności

Fromm w Ucieczce od wolności pisze: „Człowiek sam zbudował swój świat, zbudował fabryki i domy, produkuje samochody i ubrania, uprawia pola i sady. Został jednak odsunięty od wytworów własnych rąk, przestał być panem świata, który zbudował; wręcz odwrotnie, ów stworzony przez niego świat, stał się jego panem, przed którym człowiek chyli czoła, który usiłuje ułagodzić albo manewrować nim możliwie najskuteczniej. Dzieło rąk własnych stało się jego Bogiem (...)” Kluczowe w życiu staje się zatem „mieć”, które zaczyna mieszać się i rozmywać z „być”. Jeśli nie masz nic znaczy jesteś niczym – „Rzecz posiada mnie, gdyż moje poczucie tożsamości, mój normalny stan psychiczny wspiera się na moim posiadaniu rzeczy” (...). W następstwie tego pojawia się odczucie niemożności działania i wpływania na pewne elementy rzeczywistości (kryzysy ekonomiczne, wojny) i następuje izolacja, ucieczka od wolności.

Źródło: Anna Maciąg, *Obca praca, obce „ja”, obcy bóg – wybrane aspekty teorii alienacji w okresie od XVIII wieku do współczesności*, „Społeczeństwo i Edukacja” 2017, nr 24 (1), s. 100.

Dokończ zdanie: Na podstawie tekstu można stwierdzić, że stanowisko Fromma na temat alienacji jest najbardziej zbliżone do poglądów innego filozofa, a jest nim...

Wskaż odpowiedź najbliższą twojej. Przekonaj się, czy jest poprawna.

Ćwiczenie 7

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenie.

” Piotr Domeracki

Z dziejów filozoficznych zamyśleń nad samotnością

Myśliciele (...) żywili mniej lub bardziej uzasadnioną obawę, że uspołecznienie, wbrew temu, co o nim sądzili jego zwolennicy, nie tylko że nie usunęło samotności z granic antroposfery, ale jeszcze bardziej ją pogłębiło, doprowadzając do powstania jej mutacji w postaci społecznych zjawisk alienacyjnych. Wedle poglądu rzeczonych filozofów, alienacja człowieka uspołecznionego bierze się zasadniczo stąd, że „w rzeczywistości życie społeczne jest grą sprzecznych interesów indywidualnych, i ludzie, aby współżyć, muszą «się wzajemnie rugować, oszukiwać, zdradzać, niszczyć»”.

„Sprzeczność interesów powoduje, że «nikt nie chce dobra publicznego, jeśli nie zgadza się z jego własnym», choć «wszyscy udają, że pragną poświęcić interesy własne dla publicznych»”.

Źródło: Piotr Domeracki, *Z dziejów filozoficznych zamyśleń nad samotnością*, „Kultura i Edukacja” 2004, nr 3, s. 43.

Wyjaśnij, na czym polega paradoks, na który zwraca uwagę autor tekstu.

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenie.

” Piotr Domeracki

Z dziejów filozoficznych zamyśleń nad samotnością

Personalizm ubolewał również nad faktem obumierania w świecie współczesnym „zmysłu dialogu, zdolności ludzi do autentycznego spotkania, współbywania i współdziałania”. Karłowaciejący „zmysł dialogu” przeradza się w różne postaci alienacji.

Obecnie dominują dwa jej rodzaje: „alienacja w relacji typu «ja–ty»” i „alienacja związana ze społecznym wymiarem wspólnoty”.

W przypadku alienacji w „relacji typu «ja–ty»” owo „ja” „pozostaje odcięte i nie skontaktowane, a przez to samo także i dla siebie w pełni nie odkryte. W międzyludzkich relacjach zanika «bliźni», a pozostaje «inny», a nawet «obcy» czy wręcz «wrogi». Z kolei alienacją w wymiarze wspólnoty jest „to wszystko, co ogranicza i uniemożliwia człowiekowi spełnienie siebie na gruncie działania i bytowania «wspólnie z innymi», w ramach różnych «my», w obrębie których człowiek faktycznie bytuje i działa”.

Źródło: Piotr Domeracki, *Z dziejów filozoficznych zamyśleń nad samotnością*, „Kultura i Edukacja” 2004, nr 3, s. 44–45.

Wyjaśnij znaczenie dialogu w relacjach międzyludzkich w różnych typach alienacji.

Ćwiczenie 9

Zapoznaj się z wykresem i wykonaj polecenie.

Badani uważają, że ludzie tacy jak oni mają wpływ:

Oprac. na podst. CBOS, *Poczucie wpływu na sprawy publiczne*, Komunikat z badań CBOS nr BS/121/2013, cbos.pl.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Porównaj alienację polityczną respondentów z lat 2012 i 2013. W odpowiedzi odwołaj się do właściwych danych.

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenie.

” Malwina Rolka

O zjawisku alienacji w perspektywie rozwoju teorii krytycznej.

Analiza rozwoju teorii alienacji w XIX i XX wieku pozwala uchwycić genezę (...) zjawisk współczesnego świata, w którym problematyka wyobcowania przekształca się w dyskurs wykluczenia społeczno-ekonomicznego, funkcjonującego w obrębie ponowoczesnych ideologii neoliberalnych, stanowiących teoretyczną sankcję aktualnego stadium kapitalizmu. We współczesnym społeczeństwie problem alienacji jawi się jako nieaktualny i jest traktowany jako zagadnienie o charakterze czysto historycznym. Tymczasem sam dyskurs wykluczenia okazuje się historyczną konsekwencją procesów alienacji i reifikacji, ponieważ w jego ramach dramat wyobcowania człowieka nowoczesnego sprowadza się jedynie do kwestii dostępności do dóbr i praw oferowanych przez współczesne społeczeństwo, w którym – wbrew deklarowanym wartościom indywidualizmu, wolności i demokracji – jednostka postrzegana jest w kategoriach zastępowalnego i przeliczalnego zasobu lub kapitału ludzkiego.

Źródło: Malwina Rolka, *O zjawisku alienacji w perspektywie rozwoju teorii krytycznej.*, „Analiza i Egzystencja” 2017, nr 38, s. 106.

Wyjaśnij, jaki jest związek między alienacją współczesnego człowieka a rozwojem społeczeństwa masowego.

Dla nauczyciela

Autor: Tomasz Malinowski

Przedmiot: Wiedza o społeczeństwie

Temat: Zjawisko alienacji, jego przyczyny i skutki

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

I. Człowiek w społeczeństwie.

Uczeń:

5) wyjaśnia zjawisko alienacji oraz analizuje jego przyczyny i skutki.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- charakteryzuje, na czym polega zjawisko alienacji według Jeana-Jacques'a Rousseau, Georga Hegla, Ludwiga Feuerbacha, Karola Marksa i Melville'a Seemana;
- analizuje przyczyny i skutki zjawiska alienacji;
- przeprowadza analizę SWOT na temat zjawiska alienacji.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- lekcja odwrócona.

Metody i techniki nauczania:

- dyskusja;
- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych;
- śniegowa kula;
- odwrócona klasa.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;

- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Przed lekcją zespół klasowy zostaje podzielony na grupy. Zadaniem każdej z nich jest przygotowanie prezentacji multimedialnej dotyczącej przydzielonego zagadnienia z sekcji „Przeczytaj”. Zagadnienia:
 - gr. 1 – alienacja w ujęciu Ludwiga Feuerbacha;
 - gr. 2 – alienacja w ujęciu Jeana-Jacques’a Rousseau;
 - gr. 3 – alienacja w ujęciu Georga Hegla;
 - gr. 4 – alienacji w ujęciu Karola Marksa.

Faza wstępna:

1. Przedstawienie tematu „Zjawisko alienacji, jego przyczyny i skutki” i celów zajęć.
2. Śniegowa kula. Uczniowie w parach przygotowują definicję alienacji. Następnie łączą się w czwórki, porównują swoje pomysły, dyskutują i tworzą wspólną wersję propozycji. W kolejnym kroku łączą się w ósemki i coraz liczniejsze grupy, aż powstanie ogólnoklasowa wersja definicji. Chętna/wybrana osoba zapisuje propozycję na tablicy.

Faza realizacyjna:

1. Przedstawienie prezentacji przygotowanej przez uczniów. Po jej zakończeniu reszta klasy może zadawać prelegentom pytania.
2. Uczniowie zapoznają się z multimediami w sekcji „Audiobook”. Wynotowują najistotniejsze informacje. Następnie wykonują polecenia i ćwiczenia dołączone do materiału.
3. Dyskusja na temat: „Podobieństwa i różnice w postrzeganiu alienacji przez Melville’a Seemana i pozostałych filozofów”. Uczniowie przedstawiają swoje argumenty, kontrargumenty i opinie. Na zakończenie chętna/wybrana osoba dokonuje podsumowania.

4. W kolejnym kroku zespół klasowy rozwiązuje ćwiczenia – od najprostszych do najtrudniejszych. Każdy z uczniów robi to samodzielnie. Po ustalonym czasie wybrane osoby przedstawiają odpowiedzi, a reszta klasy wspólnie ustosunkowuje się do nich. Nauczyciel w razie potrzeby koryguje odpowiedzi, dopowiada istotne informacje, udziela uczniom informacji zwrotnej.

Faza podsumowująca:

1. Omówienie ewentualnych problemów z rozwiązaniem ćwiczeń i poleceń z sekcji „Sprawdź się”.
2. Na zakończenie nauczyciel dokonuje oceny pracy wylosowanej grupy. Prosi o samoocenę uczniów dotyczącą współpracy w zespole oraz wykonanego zadania. Dokonuje oceny pracy wybranych uczniów.

Praca domowa:

1. Uczniowie wykonują ćwiczenia interaktywne, których nie rozwiążali na zajęciach.

Materiały pomocnicze:

- *Encyklopedia socjologii*, Warszawa 1998.
- B. Szacka, *Wprowadzenie do socjologii*, Warszawa 2003.
- *Osobowość a społeczne zachowanie się ludzi*, red. Janusz Reykowski, Warszawa 1980.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

- Uczniowie mogą wykorzystać multimedium z sekcji „Audiobook” jako inspirację do przygotowania własnej prezentacji multimedialnej.